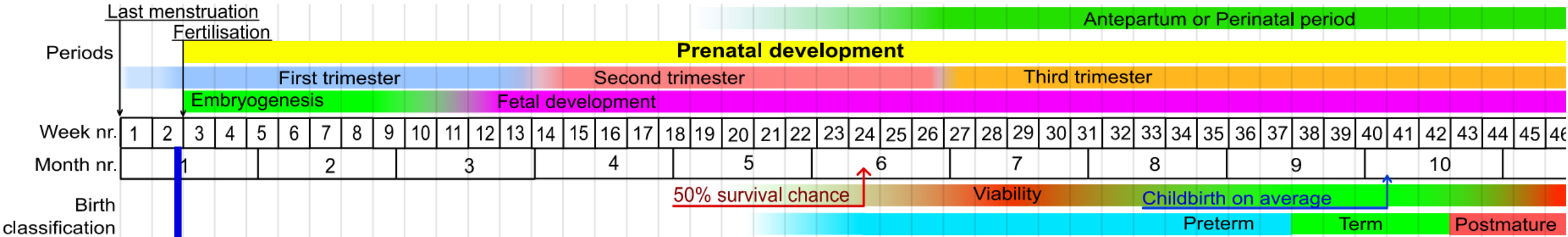

M U N I
M E D

Klinická reprodukční fyziologie. Časný embryonální vývoj.

Xenie Budínská

Úvod

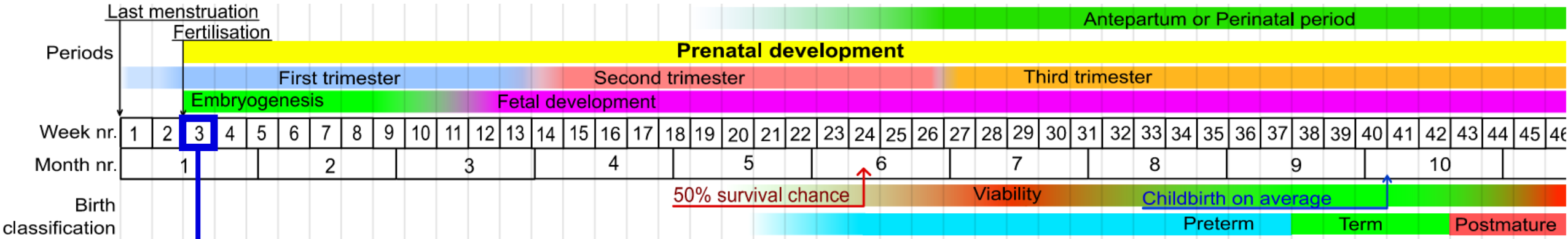
– 14. – 15. den:

– GnRH=>↑LH<=E

– „intraovariální“ tekutina+metaloproteinázy=>ovulace

– fertilizace

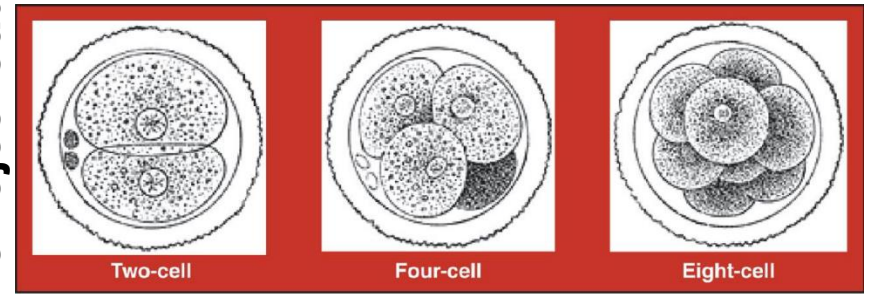
Úvod

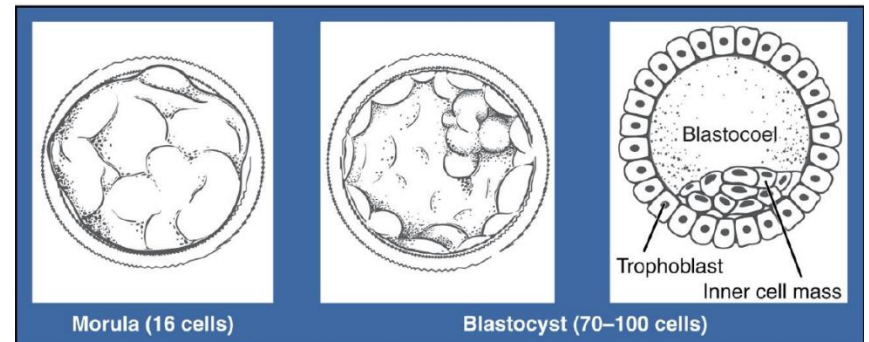
– Časný vývoj embrya (začíná oplozením oocytu spermií a končí těsně před implantací embrya)

– Zygota => Morula => Blastocysta

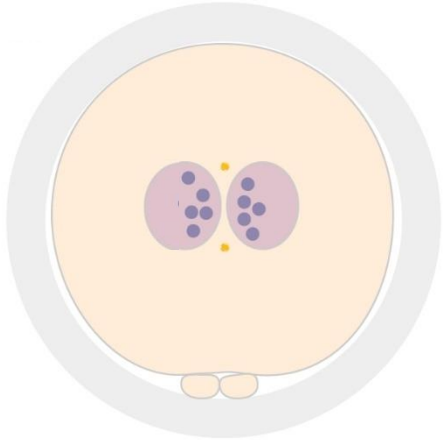
ve vejcovodu

v děloze

Stadium jednobuněčné zygoty

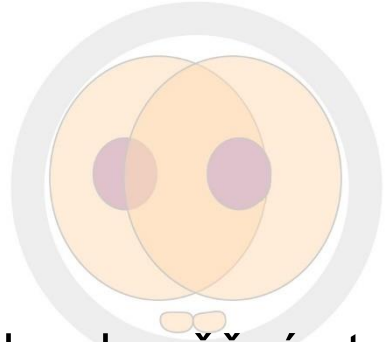

- průměr 110 μ m
- Jednotná cytoplazma, dvě prvojádra
- 4–8 prenukleolů v každém prvojádru
- prenukleoly uložené v sousedství druhého prvojádra (menší riziko aneuploidie)

Aneuploidie

- genomová mutace, kdy dochází k chybění nebo nadbytku chromozomů
- Autozomální aneuploidie:
  - Patauův syndrom – trisómie 13. chromozómu.
  - Edwardsův syndrom – trisómie 18. chromozómu.
  - Downův syndrom – trisómie 21. chromozómu.
- Gonozómální aneuploidie
  - Turnerův syndrom – stav, kdy má jedinec jen gonozóm X, gonozómální aneuploidie.
  - Klinefelterův syndrom – gonozómy jsou doplněny o druhý chromozóm X – XXY.
  - Superfemale – aneuploidie samičího gonozómu – XXX, takto postižení jedinci se nazývají „nadsamice“.
  - Supermale – aneuploidie samčího chromozómu – XYY, takto postižení jedinci se nazývají „nadsamci“.
- Chromozomální mozaiky
  - Mozaická forma Turnerova syndromu

Dvoubuněčné až osmibuněčné stadium

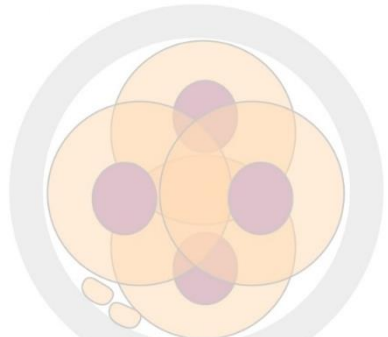

dvoubuněčné stadium

– **20–25h** po oplození proběhne **první mitotické dělení**

– **objem zygoty je stejný, blastomery se zmenšují**

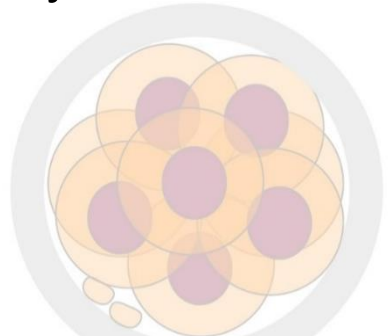
– **do osmibuněčného stádia** jsou buňky totipotentní*
(období transkripčního klidu)

čtyřbuněčné stadium

– **3. den osmibuněčná zygota vstupuje do děložní dutiny**

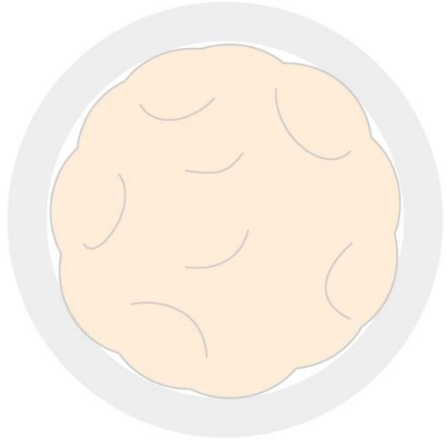
*Totipotentní SC (stem cells – kmenové buňky) mohou vytvořit celého nového jedince (embryoblast i trofoblast). Jsou přítomné v období transkripčního klidu do 3. dne vývoje.

osmibuněčné stadium

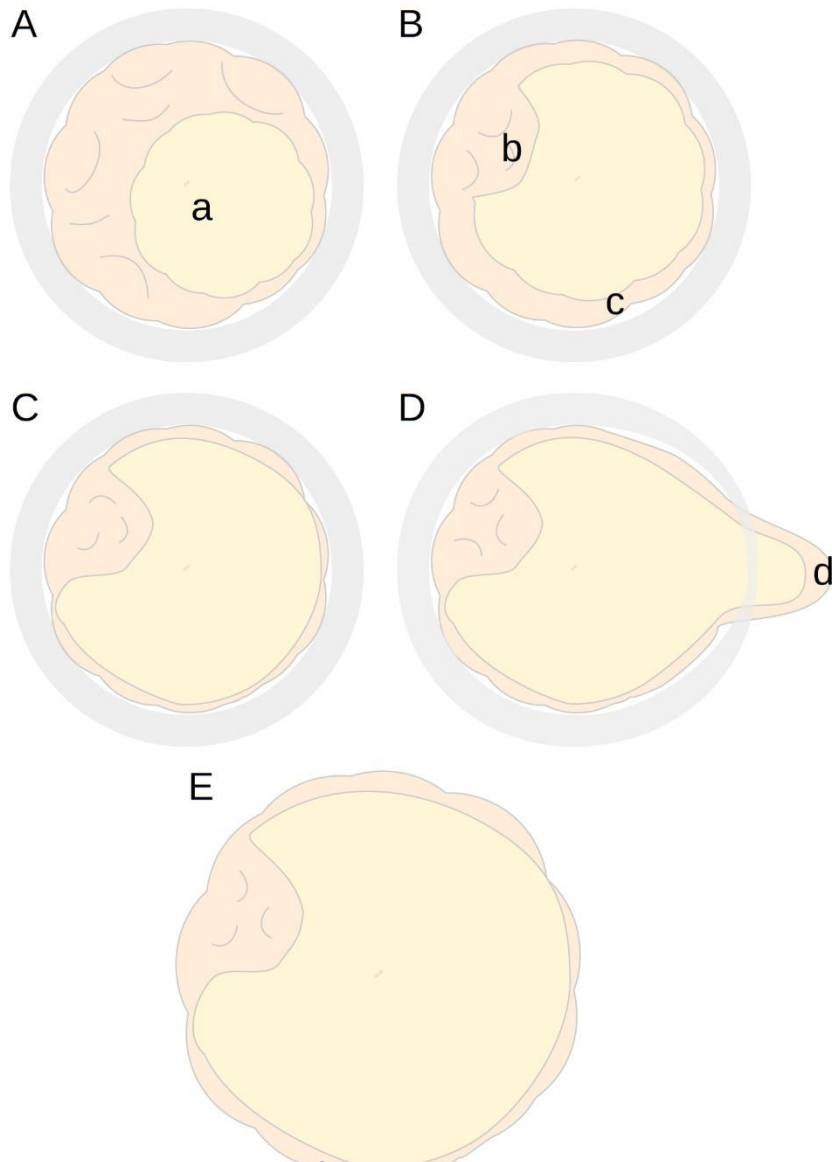
Trávník P. Klinická fyziologie lidské reprodukce. 1. vydání, 2022.

Kompakce embrya

- 3.–4. den po oplození proběhne aktivace embryonálního genomu
- **kompaktní morula** (16+ buněčné stadium)
- E-kadherin (endoteliální)
  - adhezní spoj, důležitý pro vývoj blastuly
  - koreluje s rakovinou žaludku, prsu, štítné žlázy, vaječníků, tlustého střeva a konečníku
- mitochondrie

Vývoj blastocysty

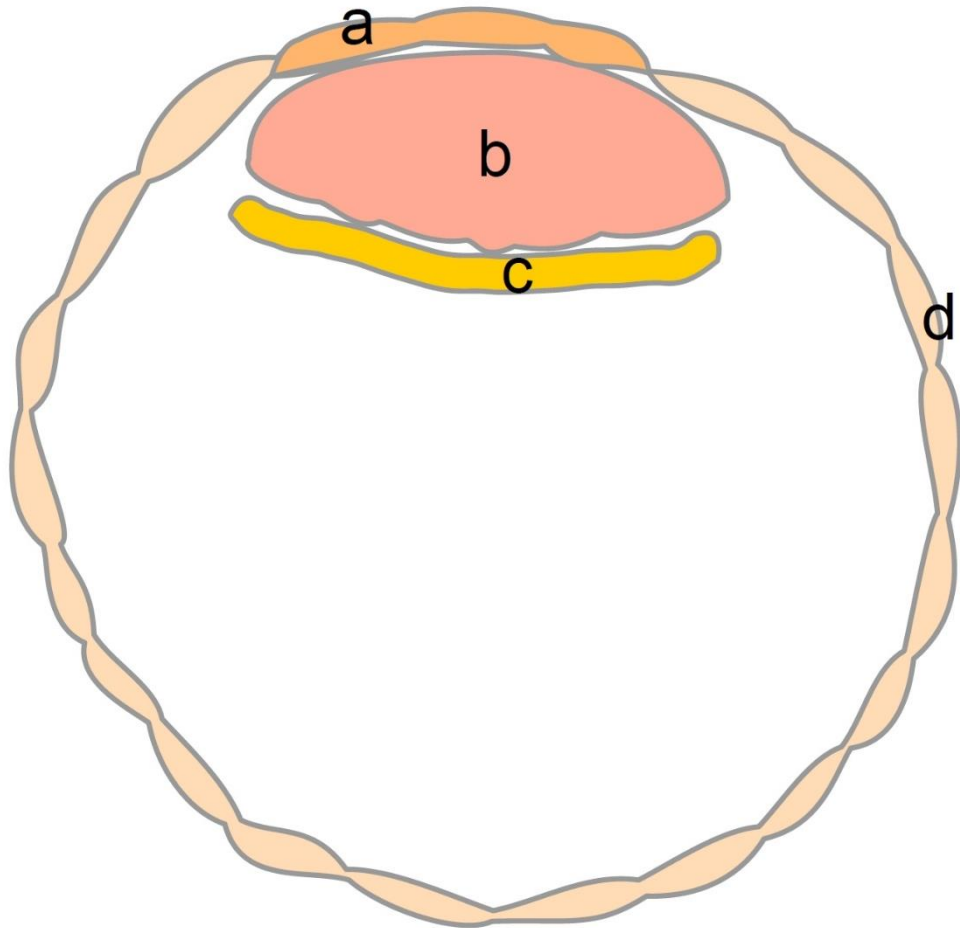

- A – časná blastocysta
  - B – vyvinutá blastocysta
  - C – expandující blastocysta
  - D – klubající se blastocysta (hatching)
  - E – nahá blastocysta
- a – blastocél
  - b – embryoblast
  - c – trofoblast

d – protruze trofoblastu zónou jako začátek klubání

Blastocysta v závěrečné fázi preimplantačního vývoje

a. polární trofektoderm (trofoblast)

b. epiblast

c. hypoblast

d. parietální trofektoderm (trofoblast)

Epigenetické reprogramování

- vymazání původní epigenetické informace a k novému programování genomu
- **methylace DNK** v chromosomech
- modifikace histonů, a s tím spojená modifikace chromatinu
- RNA interference
- aktivace embryonálního genomu – **3.den vývoje** (nezávisle na dosaženém buněčném stadiu)

Metabolismus embrya

– zdroj energie – **Krebsův cyklus**

– časná stadia – cyklus kyseliny citronové a oxidativní fosforilace s pyruvátem

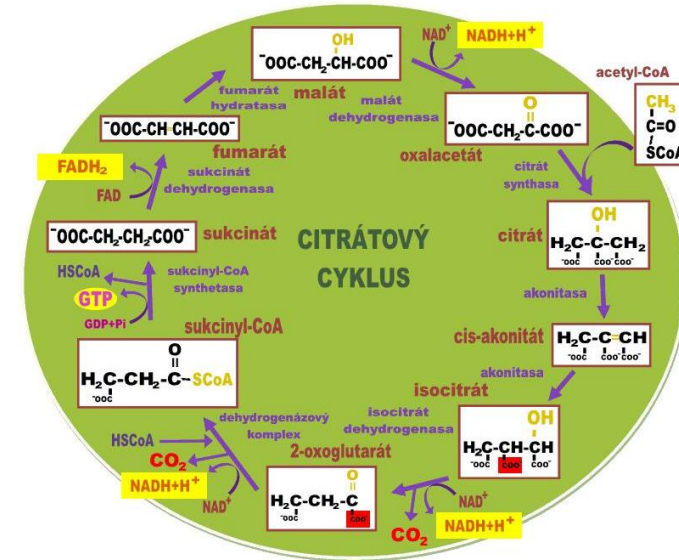
– po formování blastocysty – glukóza

– Warburgův efekt (pyruvát je metabolizován na laktát, podporuje rychlé buněčné dělení)

– NADPH (meziprodukt E metabolismu):

– koenzym řady metabolických cest (homocystein)

– regenerace glutationu

Metabolismus embrya

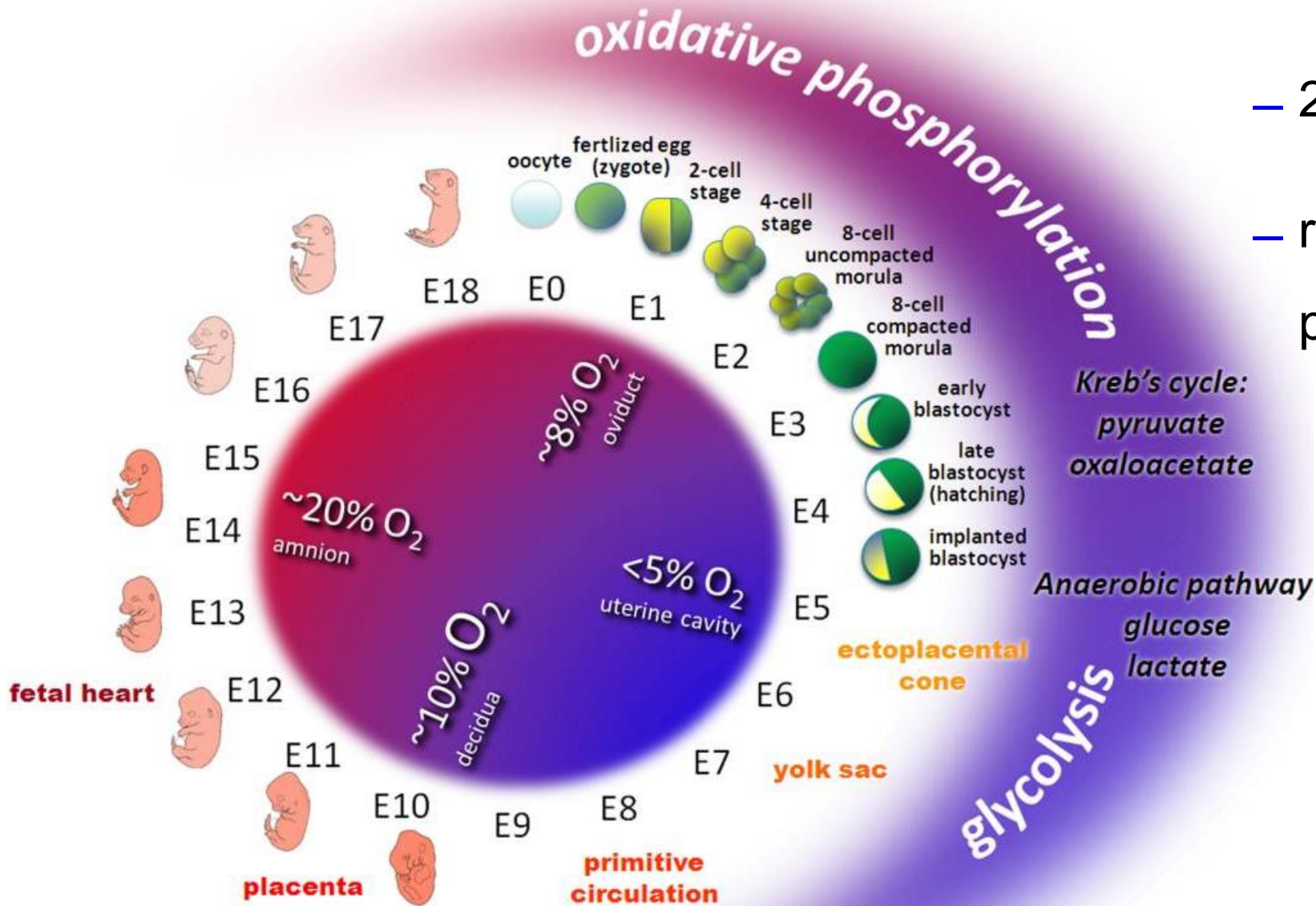
– aminokyseliny:

- proteosyntéza a syntéza signálních molekul
- osmolyty
- součást pufrového systému
- zdroj E
- antioxidanty

– lipidy

- součást buněčných membrán
- syntéza karnitinu (nejsou exprimovány enzymy)

Metabolismus embrya

– 2 – 8 % O₂

– redukčně oxidační potenciál prostředí je -100μV

Metabolismus embrya

– ionty a stopové prvky:

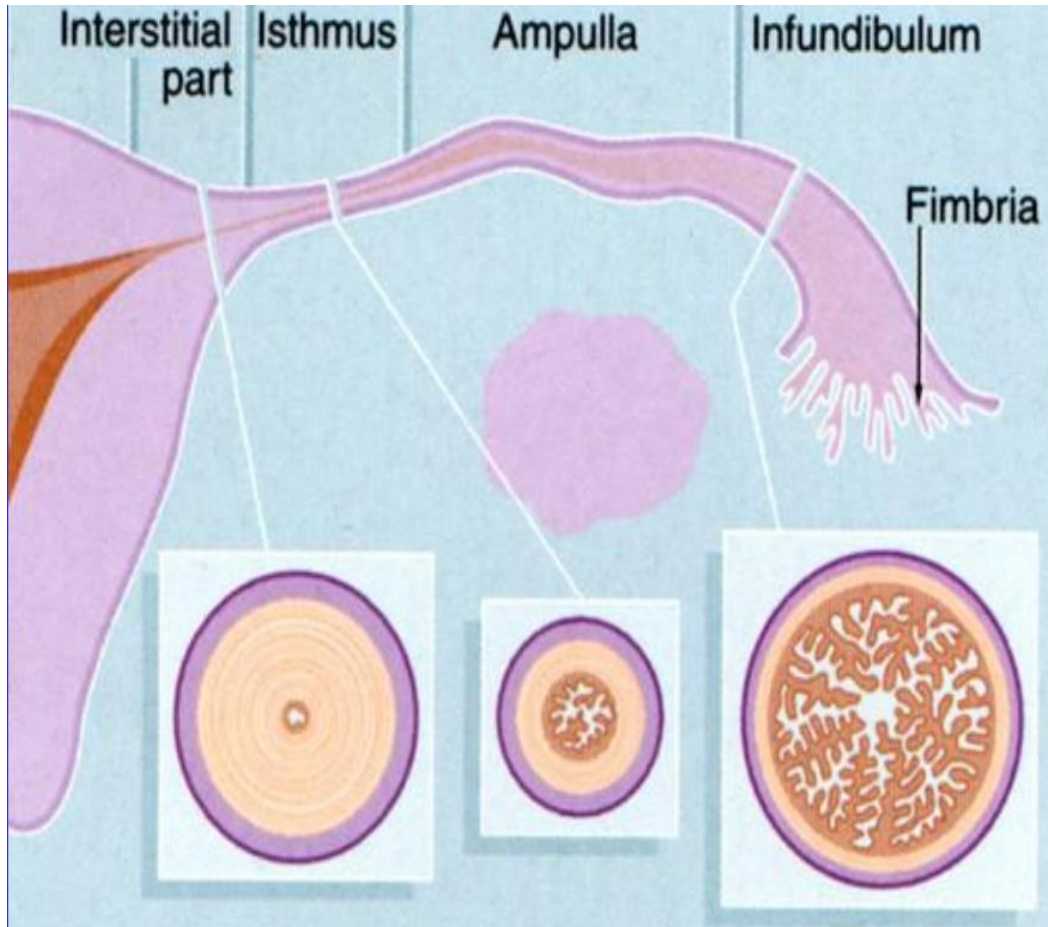
- CO_2 a HCO_3^- (pufr, odstranění amoniaku, produkt metabolismu)
- Ca a Mg (kofaktory enzymů, nezbytné pro mezibuněčná spojení)
- Zn (esenciální, kofaktor enzymů, antioxidant)

– vitaminy:

- B skupina ($\text{B}_{6,9,12}$ růst, vaskulogeneze a senescence embryonálních kmenových buněk)
- A (teratogenní, kraniofaciální anomálie)

– odpadní látky (CO_2 a NH_3)

Vejcovody

– stěna vejcovodu:

– *tunica mucosa*

Plicae mucosae (slizniční řasy)

Lamina epithelialis (cylindrické buňky s řasinkami, sekreční buňky, lamina propria mucosae)

– *tunica muscularis*

Stratum cirkuláře – kruhová vrstva

Stratum longitudinale – podélná vrstva

– *tela subserosa*

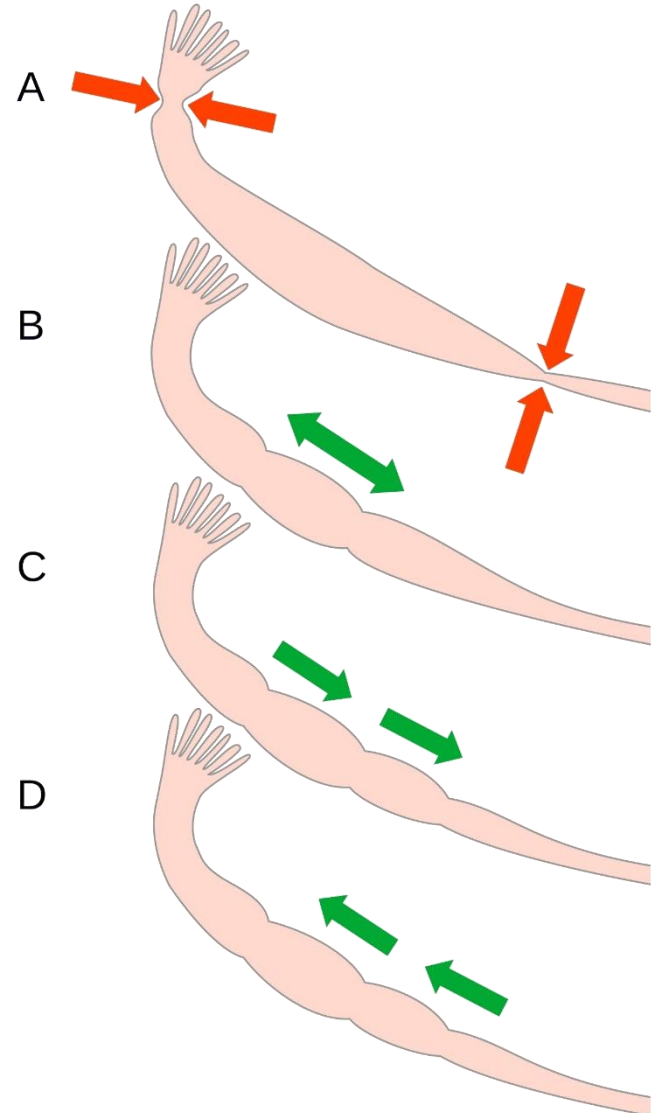
– *tunica serosa*

– transportní funkce

– receptory (endokrinní regulace motility a transportních funkcí)

– ligandy (preimplantační vývoj embrya)

Pohyby vejcovodu

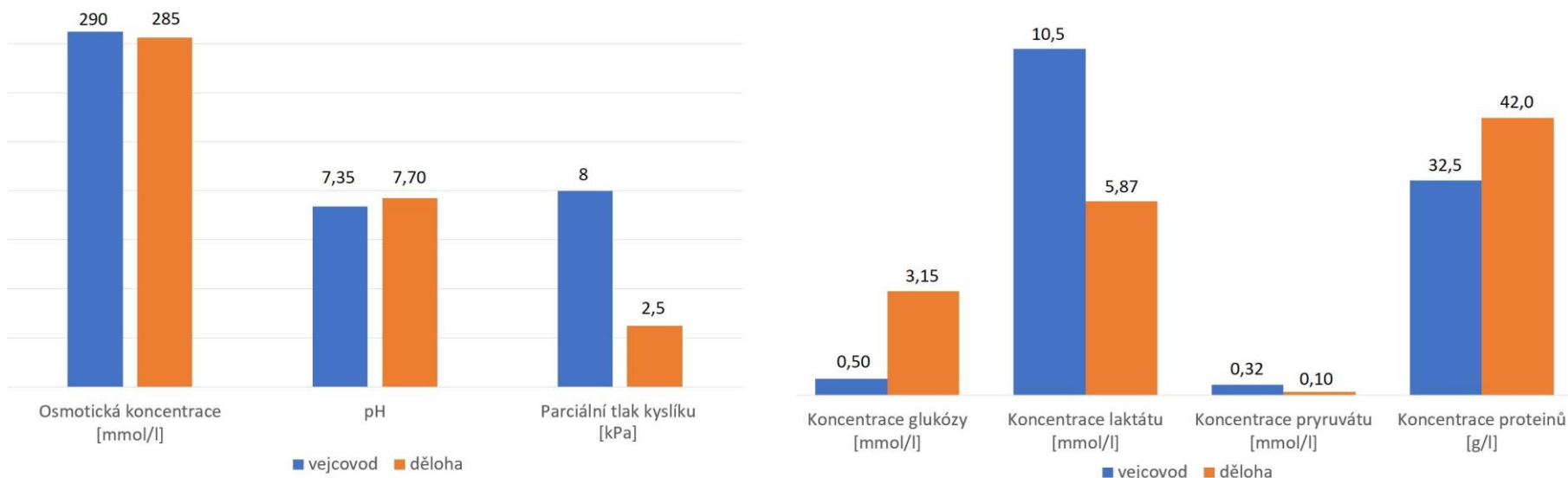

- A – Tonické kontrakce cirkulární složky hladké svaloviny vejcovodu uzavírají abdominální i uterinní ústí vejcovodu
- B – Kývavý pohyb. Prstence kontrahované hladké svaloviny uzavírají segment vejcovodu a kontrakce se posouvají střídavě směrem k abdominálnímu a uterinnímu ústí vejcovodu
- C – **Peristaltický pohyb.** Kontrakce svaloviny posouvají obsah směrem k děložnímu ústí
- D – **Antiperistaltický pohyb.** Kontrakce svaloviny posouvají obsah směrem k abdominálnímu ústí

Tubární sekret

- sekrece je regulována převážně **estrogeny**
- pH je okolo 7,2 – 7,5 ; pO_2 je 8kPa
- ↑↑↑ glutamin, glutamat, taurin a glycin
- uprostřed cyklu – **prostaglandiny** (modulace kontraktivity vejcovodu)

Trávník P. Klinická fyziologie lidské reprodukce. 1. vydání, 2022.

Ligandy ve vejcovodu

– růstové faktory:

- TGF – α
  - IGF – 1,2
  - EGF
- vývoj a diferenciacie
embrya (auto-/parakrinie)

– cytokiny:

- prozánětlivé: TNF, IL-1, IL-6, IL-8
- protizánětlivé: IL-6, IL-10
- s aktivitou růstových faktorů hemopoetických buněk: IL-2, IL-3, C-CSF
- s antivirovým účinkem: IFN- γ .

- ↓ apoptózy (IL7)
- embryotrofický faktor (IL6)
- fertilizace (IL10 a INF γ)
- faktor proliferace a přežití pro hemopoetické kmenové buňky (IL3)

- interakce mezi buňkami
- pohyb buněk
- buněčná diferenciacie a specializace
- proliferace kmenových buněk

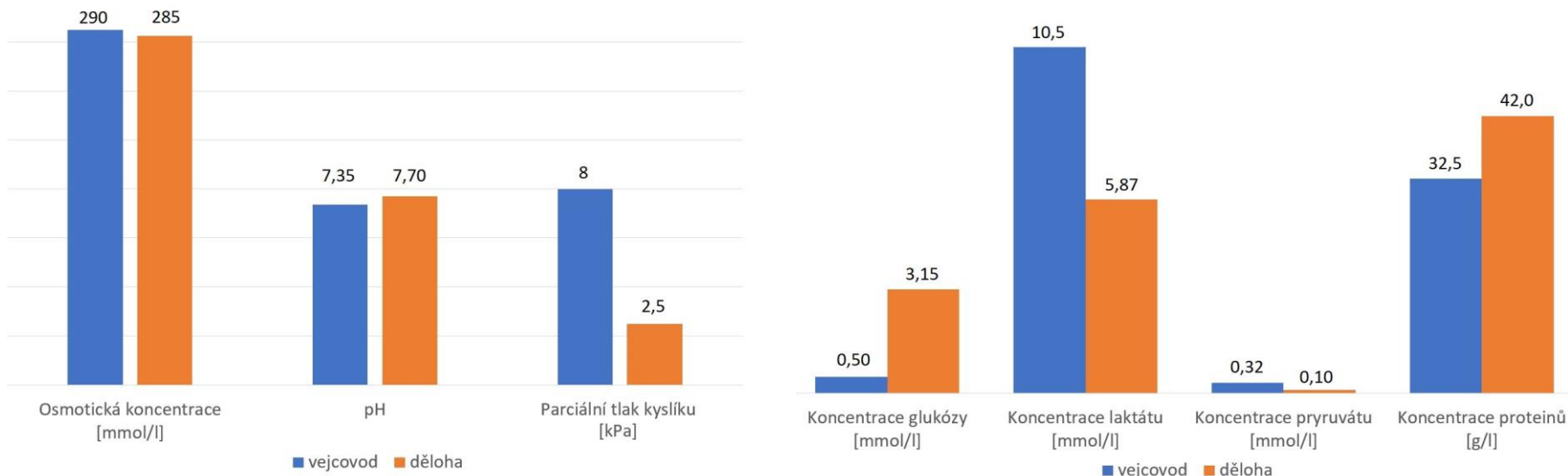
Receptory vejcovodu

- FSH/LH(hCG) receptory
- Estradiol / progesteron receptory
- Angiotenzin II receptory
- Kanabinoidní receptory
- Cytokinové receptory
- Receptory pro růstové faktory

– transport vajíčka
– sartany v léčbě hypertenze!!!

Intrauterinní sekret

- sekrece je regulována převážně progesteronem
- pH je okolo 7,5 – 7,9 ; pO_2 je 2 – 3 kPa
- ↑↑↑ glutamin, glutamat, taurin a glycin

Trávník P. Klinická fyziologie lidské reprodukce. 1. vydání, 2022.

Ligandy endometria

– preimplantační:

růstové faktory

– implantační:

integriny (transmembránové proteiny, adheze trofoblastu a endometria)

selektiny (glykoproteiny, selekce vhodného místa implantace)

kadheriny (glykoproteiny, mezibuněčný spoj)

muciny (glykoproteiny, odpuzuje blastocystu od míst nevhodných k implantaci)

cytokiny (glykoproteiny, implantace)

prostaglandiny (eikosanoidy, časování implantačního okna)

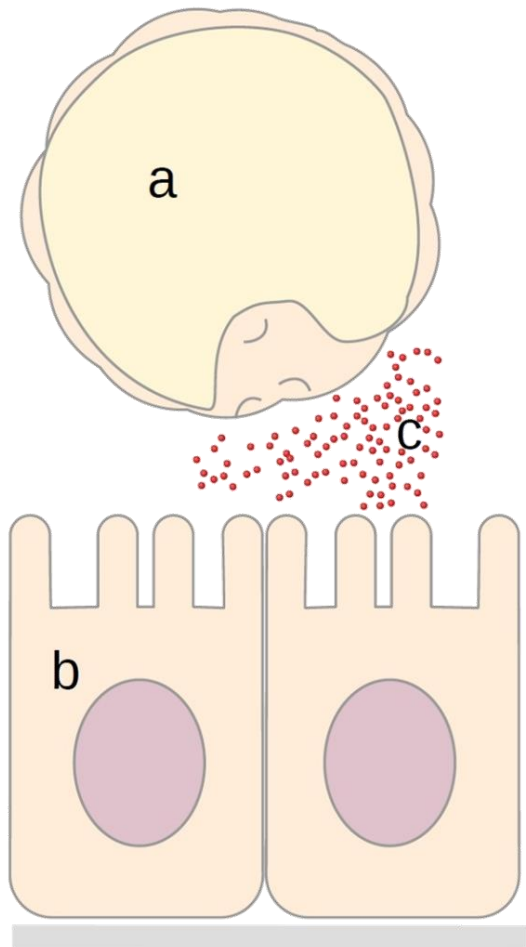
kanabinoidy (synchronizace blastocysty a endometria)

matrix metaloproteázy (proteolytické enzymy, invaze trofoblastu do endometria)

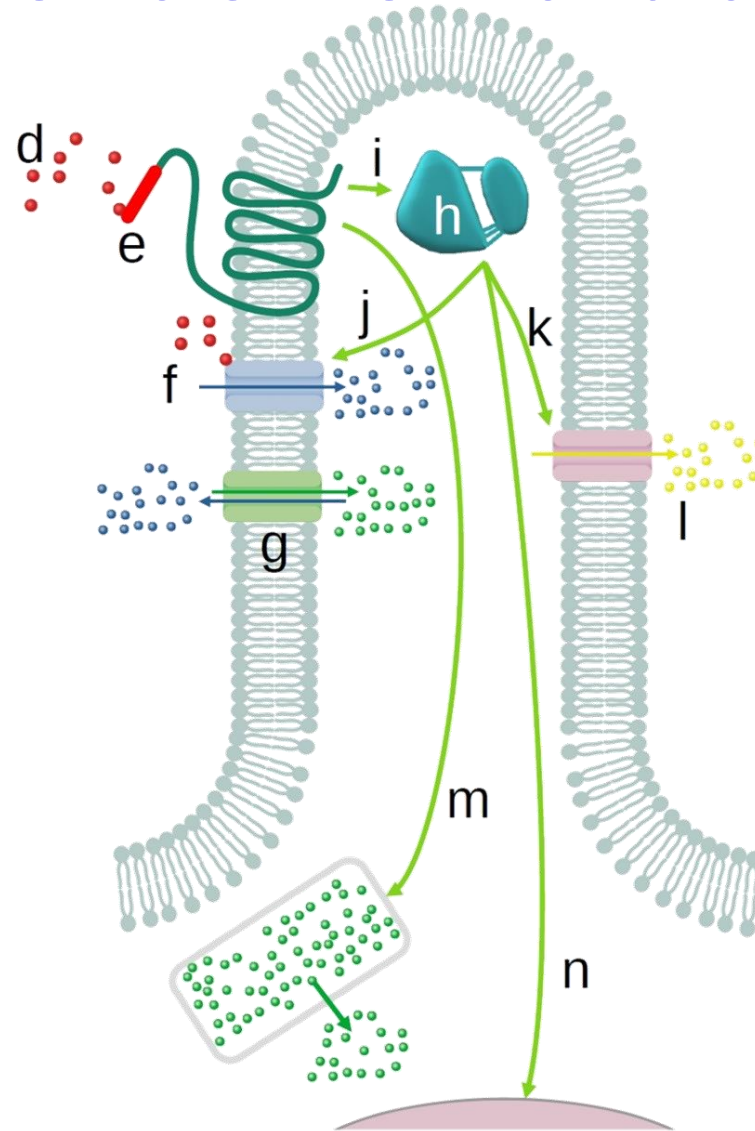
Implantace embrya

- **Implantační okno** (perioda, kdy je děloha připravená k implantaci volně uložené blastocysty přítomné v děložní dutině)
- 19. – 21. den cyklu/4. – 7. den po zvýšení progesteronu
- **Decidualizace** endometria (transformace stromálních buněk na epiteloidní deciduální buňky)

Aktivace endometria blastocystou

A

B

A. Sekret blastocysty obsahující **trypsin** působí na luminální epitel endometria

- a – blastocysta; b – luminální epitel endometria; c – mikrovezikuly obsahující **trypsin**

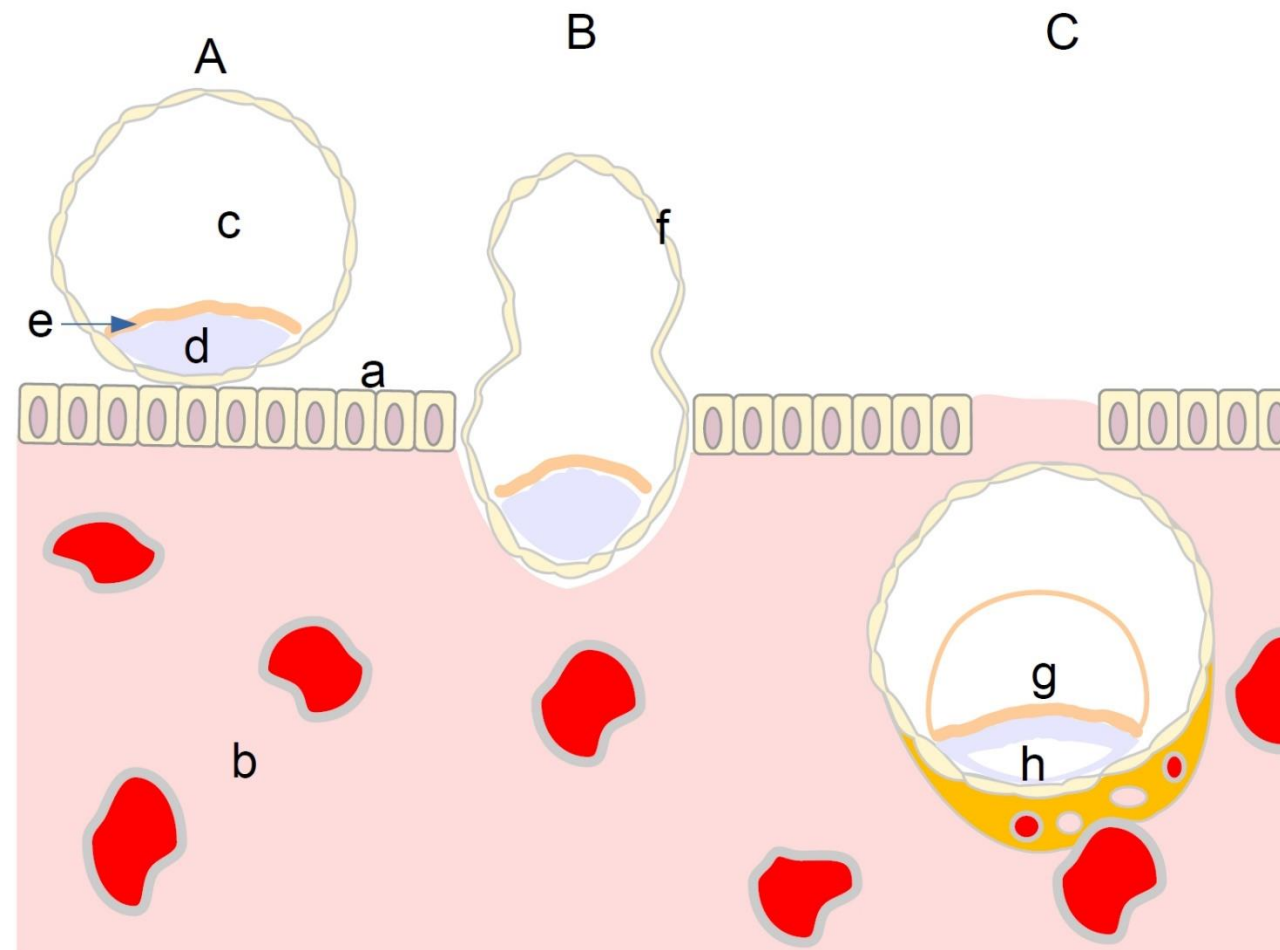
B. Detail mikrokliku a přilehlé cytoplazmy luminální buňky se schématem řídicích kaskád

- d – **molekuly trypsinu** aktivují receptor; e – receptor aktivovaný na proteázou; f – epitelový sodíkový kanál (kanál po aktivaci transportuje sodíkové ionty z extracelulárního prostředí do cytoplazmy luminální buňky); g – iontový exchanger čerpá do cytoplazmy luminální buňky kalciové ionty výměnou za sodíkové; h – sérem a glukokortikoidy aktivovaná kináza 1 (SGK1), vede k aktivaci endometria; i – receptor PAR-2 aktivuje SGK1; j – SGK1 aktivuje epitelový iontový kanál ENaC; k – SGK1 aktivuje iontový kanál CFTR; l – aktivovaný CFTR odvádí z cytoplazmy luminální epitelové buňky chloridové ionty; m – kaskáda spuštěná PAR-2 vede k uvolnění kalciových iontů z endoplazmatického retikula; n – SGK1 aktivuje prostřednictvím transkripčních faktorů geny potřebné k implantaci embrya

Progesteron

**MUNI
MED**

Postup implantace

A. blastocysta připojená k endometriu

B. kolabovaná blastocysta pronikající do endometria

C. opět rozepjaté embryo zanořené do endometria

- a - epitel endometria; b - stroma endometria; c – blastocel; d – epiblast; e – hypoblast; f – trofoblast; g - žlutkový váček; h - amniový váček

Tolerance embrya mateřským organismem

- embryo a placenta jsou semialogenní
- **k zábraně imunitní rekognice a rejekce:**
  - anatomické oddělení matky a embrya trofoblastem/placentou
  - modifikace exprese molekul systému HLA
  - potlačení mateřské buněčné imunity

Mateřský imunitní systém v graviditě

– Nespecifický:

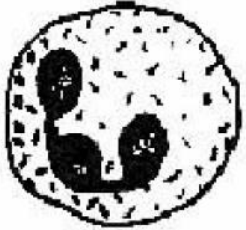
- fagocyty (granulocyty, monocyty, makrofágy)
- NK buňky
- systém komplementu

– Specifický:

- T – lymfocyty
- B – lymfocyty
- imunoglobuluny

Fagocyty

migrace

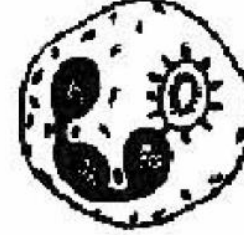
adheze

ingesce

degradace

– granulocyty

– monocyty

– makrofágy

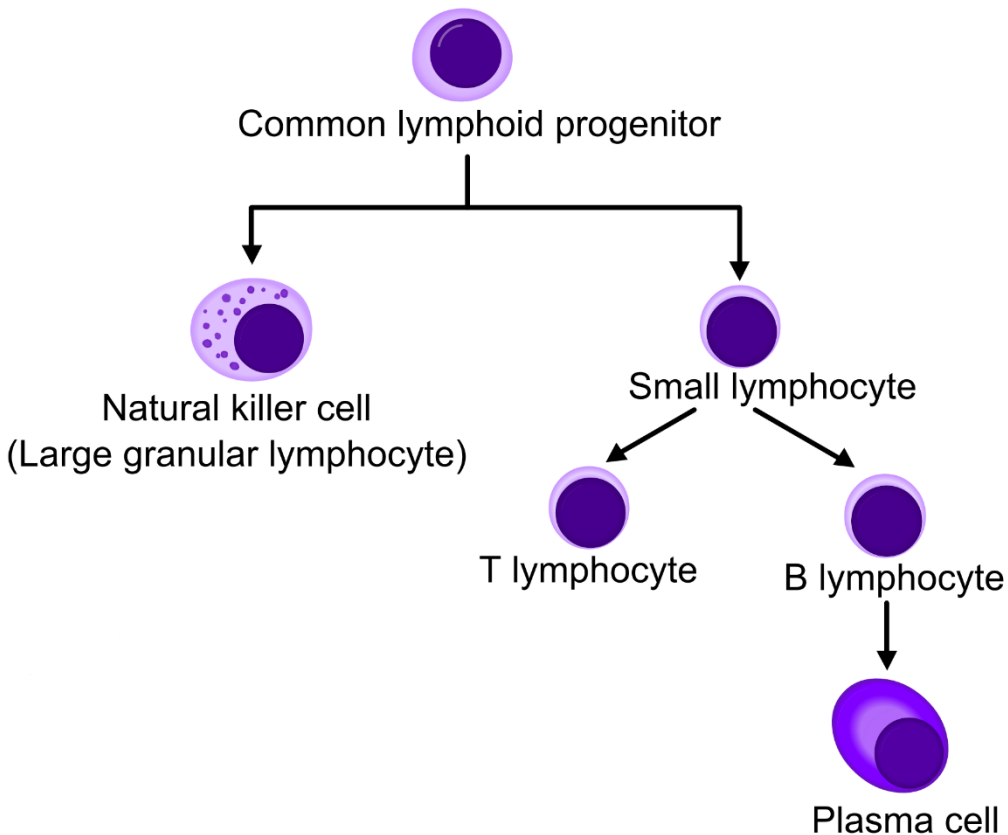
Neutrofilové extracelulární pasti (NET zabírá prostor uvnitř trofoblastových klků, snižuje cévní průtok krve a způsobuje hypoxii plodu)

Intermediární monocyty (CD14⁺⁺⁺CD16⁺)

Makrofágy M1 – angiogeneze, proliferace, migrace a motilita trofoblastu

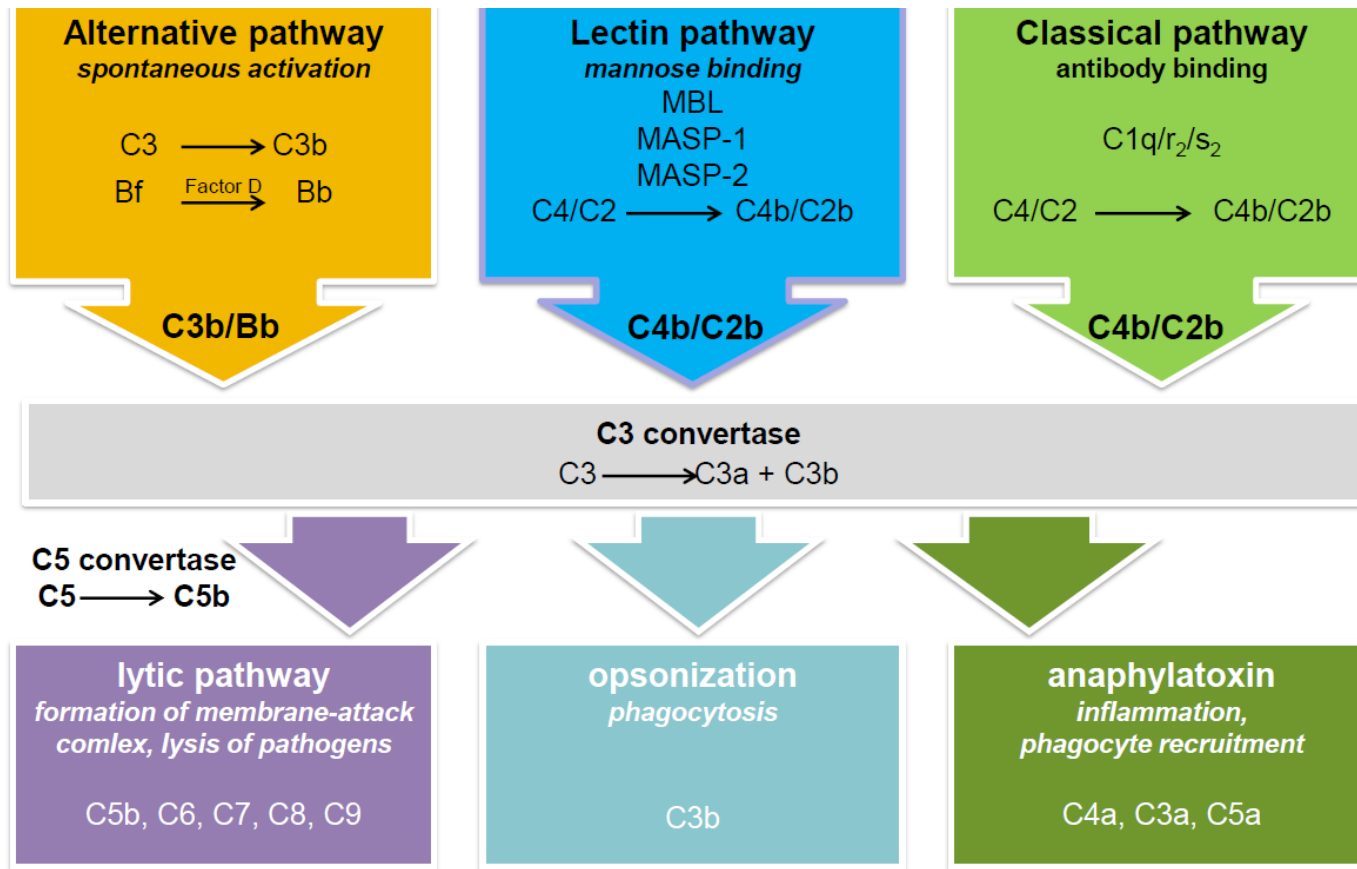
M2 – proliferace, apoptóza, invaze a migrace trofoblastu signálními cestami

NK buňky

- hlavní část cytotoxické buněčné imunity
- jsou schopni ničit i bez předchozího setkání s antigenem (to se uplatňuje u novorozenců)
- nenesou CD-3 znak (rozpoznávání antigenů a aktivace imunokompetentních T lymfocytů)
- deciduální NK:
  - invaze trofoblastu
  - angiogeneze

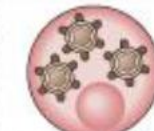

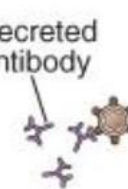
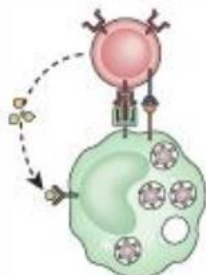

System komplementu

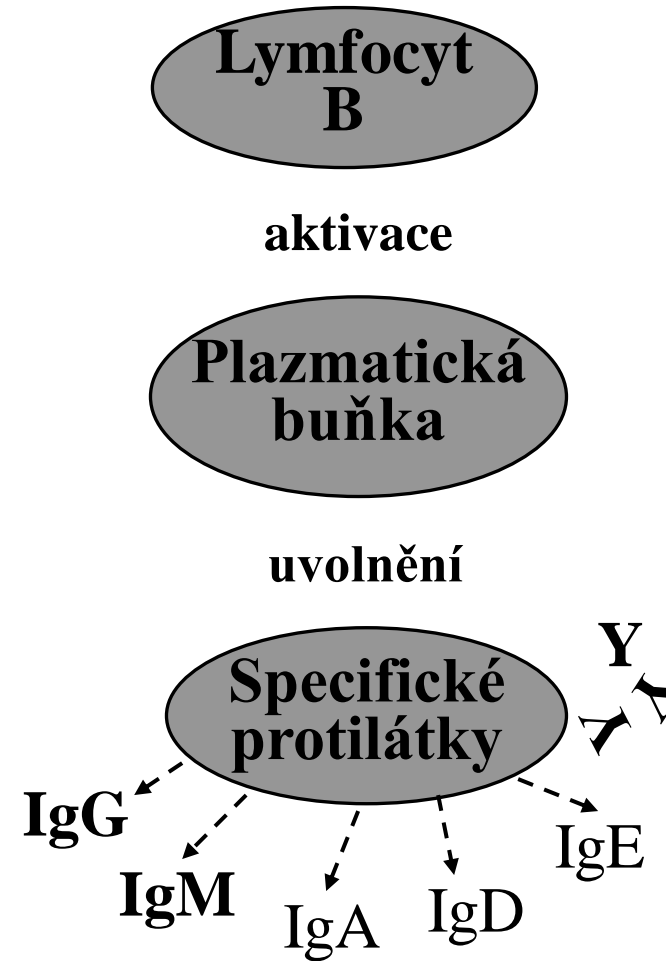
- ↑↑↑<= CRP, fibrinogen, faktor VII
- ↑faktor H (glykoprotein) - alternativní cesta
- ↑DAF (CD55)
- PAPP-A (plasmatický specifický těhotenský protein A)

opsonizace, chemotaxe, prozánětlivé funkce, osmotická lýza

Mateřský imunitní systém v graviditě

	Humoral immunity	Cell-mediated immunity	
Microbe	 Extracellular microbes	 Phagocytosed microbes in macrophage	 Intracellular microbes (e.g., viruses) replicating within infected cell
Responding lymphocytes	 B lymphocyte	 Helper T lymphocyte	 Cytolytic T lymphocyte
Effector mechanism	 Secreted antibody		
Functions	Block infections and eliminate extracellular microbes	Activate macrophages to kill phagocytosed microbes	Kill infected cells and eliminate reservoirs of infection

© Elsevier Ltd. Abbas & Lichtman: Basic Immunology 2E www.studentconsult.com

Děkuji za pozornost